

Handläggare

Jonas Svensson

Vattenmiljöenheten

jonas.svensson@havochvatten.se

Datum 2021-12-15

Dnr 03438-2021

Regeringen

Miljödepartementet

Redovisning av uppdrag om Rapportering regeringsuppdrag "Utarbeta vägledning för ekologisk potential..."

1.1 Sammanfattning

Genom beslut om ändringar i Havs- och vattenmyndighetens regleringsbrev daterad 2021-06-17 erhöll myndigheten nedan regeringsuppdrag:

Vägledning om ekologisk potential

Havs- och vattenmyndigheten ska utarbeta vägledning om bedömning av ekologisk potential som komplement till myndighetens övriga vägledning till vattenmyndigheterna vad gäller att förklara vatten som kraftigt modifierade och att använda undantag. Syftet är att möjligheterna att förklara vatten som kraftigt modifierade och besluta om undantag enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660) ska användas fullt ut. Uppdraget ska redovisas senast den 17 december 2021.

Havs- och vattenmyndigheten har uppfattat att uppdraget är formulerat så att det handlar om att se över och utarbeta vägledning om ekologisk potential så att möjligheterna till undantag och förklarande av vatten som kraftigt modifierade (KMV) stöds fullt ut. Därmed avses inte att leverera färdig vägledning utifrån regeringsuppdragets utformning. Denna tolkning har gjorts utifrån den korta tid som lämnats för fullgörande av uppdraget, då denna tid inte möjliggör att genomarbeta, remittera och slutföra vägledningar.

En ytterligare utgångspunkt är att uppdraget avser alla verksamheter som kan bli föremål för KMV och undantag och inte bara vattenkraft. Detta ökar komplexiteten i uppdraget.

Redovisningen av regeringsuppdraget sammanfattar 1) hur arbetet har fortskridit, samt vilka grundläggande målsättningar och principer som har antagits i utarbetandet av ny vägledning om ekologisk potential. Redovisningen innehåller 2) en sammanställning över befintlig nationell vägledning kring det som kan anses utgöra stöd för vattenmyndigheterna i förklarandet av KMV, tillämpningen av undantag samt definition av ekologisk potential. Avslutningsvis redovisas 3) en tidsplan för att slutföra vägledningarna fram till och med fastställandet.

Den aktuella vägledningen om att definiera ekologisk potential liksom reviderade vägledningar om KMV och undantag avser att stödja föreskrifterna HVMFS 2017:20 och HVMFS 2019:25 som Havs- och vattenmyndigheten reviderade och beslutade 2019.

1.2 Befintliga vägledningar

Havs- och vattenmyndigheten noterar att det sedan 2014 finns en beslutad vägledning för undantag samt sedan 2015 en beslutad vägledning för KMV och ekologisk potential¹. Det finns också sedan 2015 en beslutad vägledning för kraftigt modifierade vatten specifikt med tillämpning på vattenkraft. Även i Naturvårdsverkets rapportserier finns äldre vägledningar kring begreppen KMV, undantag och ekologiska potential som även de ger visst stöd i förklarandet av KMV, tillämpningen av undantag samt definition av ekologisk potential. Likaså har Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten gemensamt tagit fram information om KMV och undantag som även finns i respektive myndighets rapportserier. Aktuellt vägledningsmaterial med bäring på KMV, undantag och ekologisk potential finns redovisat i tabell 1 nedan.

Tabell 1. Befintlig nationell vägledning kring förklarandet av KMV, tillämpningen av undantag samt definition av ekologisk potential.

Vägledning	Namn	Innehåll med bäring på detta RU	Kommentar
Naturvårdsverket Handbok 2007:3	Kartläggning och analys Handbok för tillämpningen av 3 kap. 1 och 2 §§ förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön	Vattenförekomst-indelning, påverkansanalys, riskbedömning, KMV	Allmänt
Naturvårdsverket Handbok 2007:4	Status, potential och kvalitetskrav för sjöar, vattendrag, kustvatten och vatten i övergångszon - En handbok om hur kvalitetskrav i ytvattenförekomster kan bestämmas och följas upp.	KMV, ekologisk potential	Allmänt
Naturvårdsverket sammandrag 2008-02-08	Att identifiera och förklara en vattenförekomst som kraftigt modifierad eller konstgjord - Sammandrag från vägledningsdokument nr 4, enligt EU:s gemensamma genomförandestrategi för ramdirektivet för vatten (2000/60/EG).	KMV, ekologisk potential	Allmänt
Havs- och vattenmyndigheten rapport 2013:10	Vattenkraftens påverkan på akvatiska ekosystem	KMV och undantag	Vattenkraft
Havs- och vattenmyndigheten rapport 2014:14	Avvägning mellan energimål och miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag.	KMV	Vattenkraft
Havs- och vattenmyndigheten rapport 2015:9	Vägledning för kraftigt modifierade vatten	KMV, ekologisk potential	Allmänt
Havs- och vattenmyndigheten rapport 2015:26	Miljöåtgärder i vattenkraftverk - Sammanställning av åtgärder för att nå god ekologisk status och god ekologisk potential.	KMV, ekologisk potential, undantag	Vattenkraft

¹ Havs- och vattenmyndigheten rapport 2015:9 och Havs- och vattenmyndigheten, 2016-06-02.

Vägledning	Namn	Innehåll med bäring på detta RU	Kommentar
Havs- och vattenmyndigheten, 2016-06-02	Vägledning för kraftigt modifierat vatten Fastställande av kraftigt modifierat vatten i vattenförekomster med vattenkraft.	KMV, ekologisk potential	Vattenkraft
Energimyndigheten, Svenska kraftnät och Hav- och vattenmyndigheten. Energimyndigheten, ER 2016:11	Vattenkraftens reglerbidrag och värde för elsystemet. Strategi för åtgärder i vattenkraften.	KMV	Vattenkraft
Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket rapport 2015:10	Nationell strategi för prioritering av vattenåtgärder inom jordbruket	KMV	Jordbruk
Jordbruksverket och Hav- och vattenmyndigheten. Jordbruksverket, Rapport 2019:23	Miljöåtgärder i jordbruksvatten	KMV och undantag	Jordbruk
Jordbruksverket, Rapport 2019:5	Vad är betydande negativ påverkan på jordbrukets markavvattningsanläggningar?	KMV och undantag	Jordbruk
Jordbruksverket och Hav- och vattenmyndigheten. Jordbruksverket, Rapport 2019:6	Kantzoner längs jordbruksvatten för en bättre vattenmiljö,	KMV och undantag	Jordbruk
Havs- och vattenmyndigheten rapport 2014:12	Vägledning för 4 kap. 9-10 §§ vattenförvaltningsförfordningen.	Undantag	Allmänt
Havs- och vattenmyndighetens hemsida	Vattenkraftverk och dammar - Vattenkraft och arbete i vatten - Hav- och vattenmyndigheten (havochvatten.se)	KMV och undantag	Vattenkraft
Havs- och vattenmyndighetens hemsida	Lämpliga försiktighetsmått och bästa möjliga teknik för vattenkraft - Utgivningsserier och andra publikationer - Data, kartor och rapporter - Hav- och vattenmyndigheten (havochvatten.se)	KMV och undantag	Vattenkraft
Havs- och vattenmyndighetens hemsida	Frågor och svar om miljö kvalitetsnormer för ytvatten - Vattenförvaltning - Planering, förvaltning och samverkan - Hav- och vattenmyndigheten (havochvatten.se)	KMV och undantag	Allmänt
Havs- och vattenmyndighetens hemsida	Frågor och svar om den nationella planen - Nationell plan för omprövning av vattenkraft - Vattenkraft och arbete i vatten - Hav- och vattenmyndigheten (havochvatten.se)	KMV och undantag	Vattenkraft

1.3 Revideringsbehov av befintliga vägledningar

Havs- och vattenmyndigheten har fram till maj 2019 sett över föreskrifter HVMFS 2013:19 och HVMFS 2017:20 och därefter remitterat förslag till reviderade föreskrifter med övergripande utgångspunkt att fånga upp de nya författningsändringarna inom Vattenmiljö och Vattenkraft, som trädde i kraft i januari 2019, samt intentionerna i förarbeten om att utrymmet för undantag och lägre ställda krav som EU-rätten medger ska utnyttjas fullt ut (prop. 2017/18:243, s. 148).

I föreskrifterna har det innan revideringen funnits ett behov av förtydliganden för att underlätta för vattenmyndigheterna att förklara en vattenförekomst som KMV och besluta om undantag när villkoren i 4 kap. VFF är uppfyllda. Vår bedömning är att det nu är lättare även för andra aktörer att följa de steg som krävs för förklarande av KMV och beslut om undantag.

I och med genomförd översyn och revidering av Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter HVMFS 2013:19 (numera HVMFS 2019:25) och HVMFS 2017:20 har ett antal nya paragrafer och bilagor införts i syfte att säkerställa att vattenmyndigheterna använder möjligheten att besluta om KMV och undantag fullt ut samtidigt som EU-rättens villkor säkerställs så att rätt vattenstatus uppnås. Dessa nya paragrafer behöver framgå i Havs- och vattenmyndighetens befintliga vägledande material om KMV enligt 4 kap. 3 § VFF, undantag enligt 4 kap. 9–10 §§ VFF och undantag enligt 4 kap. 11–12 §§ VFF. Befintligt material behöver kompletteras med vägledning om ekologisk potential som utgår från de nya paragraferna

Efter att tidigare beslutade vägledningar i tabell 1 ovan beslutades och publicerades har det också skett en utveckling inom EU:s vägledande arbete varigenom ett antal rapporter tagits fram inom CIS² som behöver komma till uttryck i samt anpassas till svenska förhållanden och bestämmelser. Av särskilt intresse för detta regeringsuppdrag är EU:s vägledande arbete specifikt om ekologisk potential (se nedan).

1.4 Pågående arbete med vägledningar

Generellt

Havs- och vattenmyndigheten arbetar pågående med att uppdatera versioner av vägledningar för KMV respektive undantag med syfte att möjligheterna att förklara vatten som kraftigt modifierade och besluta om undantag enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660) ska användas fullt ut. Ett viktigt komplement till den vägledning som avser KMV utgör ny utarbetad vägledning om att definiera ekologisk potential. Denna vägledning utgår primärt utifrån vattenförvaltningsförordningen (2004:660), HVMFS 2019:25 och HVMFS 2017:20, erfarenheter inom den svenska vattenförvaltningens genomförande samt i hög grad från nyligen publicerad Guidance Document No. 37 - *Steps for defining and assessing ecological potential for improving comparability of Heavily Modified Water Bodies*.

Specifikt kring ekologisk potential.

Den nya utarbetade vägledningen kring ekologisk potential syftar till att vägleda kring hur processen för att definiera maximal, god, måttlig, otillfredsställande och dålig ekologisk potential ser ut för en ytvattenförekomst som förklarats som KMV. Vägledningen inkluderar båda de av CIS angivna bedömningsmetoder som finns, det vill säga referensmetoden och åtgärdsmetoden. Val

² Common Implementation Strategy, CIS, är kommissionens och medlemsstaternas gemensamma arbete med att utveckla tolkningen av vattendirektivet.

³ CIS 37- Guidance Document No. 37. Steps for defining and assessing ecological potential for improving comparability of Heavily Modified Water Bodies. Document endorsed by EU Water Directors at their meeting in Helsinki on 26 November 2019.

av metod kan styras utifrån vilken typ av miljö i stort⁴ eller samhällsnyttig verksamhet⁵ som avses.

Den nya vägledningen kommer även innefatta illustrerande exempel framtagna i dialog med andra centrala myndigheter samt ett åtgärdsbibliotek som innehåller åtgärder med koppling till en mängd samhällsnyttiga verksamheter. Specifika målsättningen kring vägledningen om ekologisk potential sammanfattas genom nedan punkter.

- Definition av ekologisk potential för förklarade KMV genomförs på ett korrekt sätt enligt svensk lagstiftning.
- Definition av ekologisk potential för förklarade KMV enligt 1 kap. 4 § VFF samt 2 kap. 6–8 §§ HVMFS 2019:25 underlättas genom vägledningen.
- Beskrivningen av definitionen av ekologisk potential för förklarade KMV samt motiv till ställningstagande blir tydligare genom vägledning om vad som ska redovisas i stegen för att definiera ekologisk potential.
- Tillämpningen av undantag i form av mindre stränga kvalitetskrav för förklarade KMV genomförs på ett korrekt sätt enligt svensk lagstiftning.
- Tillämpningen av vägledning om undantag enligt 4 kap. 9–10 §§ VFF underlättas genom att vägledningen definierar maximal, god, måttlig, otillfredsställande och dålig potential.

Dialog och samverkan

Havs- och vattenmyndigheten har med berörda myndigheter en löpande, men i omfattning varierande, dialog om formuleringar i vägledningarna som avser förklarandet av KMV, tillämpningen av undantag samt definition av ekologisk potential. Information har också förmedlats i samband med samverkansmöten inom nationella planen för moderna miljövillkor i vattenkraften.

1.5 Tidplan för fortsatt arbete

Delmoment	Genomförande-period	Kommentar
Utarbetning av vägledning om ekologisk potential påbörjad	3:e kvartalet 2021	-
Redovisning RU	4:e kvartalet 2021 (17 december)	Sammanställning av existerande vägledningar om KMV, definition av ekologisk potential och undantag.
Vägledningar om KMV och undantag till externremiss	4:e kvartalet 2021 – 1:a kvartalet 2022	vägledning KMV eventuellt i 4:e kvartalet vägledning undantag - 1:a kvartalet 2022
Vägledning ekologisk potential till externremiss	1:a kvartalet 2022	vägledning ekologisk potential - 1:a kvartalet 2022
Genomgång och beaktande av inkomna synpunkter	1:a kvartalet 2022 – 2:a kvartalet 2022	vägledning KMV - 1:a kvartalet vägledning undantag - 1:a kvartalet vägledning ekologisk potential - 2:a kvartalet

⁴ Jfr 4 kap. 3 § 1 a VFF.

⁵ Jfr 4 kap. 3 § 1 b–f VFF.

Delmoment	Genomförande-period	Kommentar
Vägledningarna beslutas	2:a kvartalet 2022	vägledning KMV - 2:a kvartalet vägledning undantag - 2:a kvartalet vägledning ekologisk potential - 2:a kvartalet

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Jakob Granit efter föredragning av utredaren Jonas Svensson. I den slutliga handläggningen av ärendet har även deltagit utredaren Katarina Vartia samt verksjuristen Ramona Liveland.

Jakob Granit

Jonas Svensson

Kopia till: